

A NEMZETI BOLOGNA BIZOTTSÁG PEDAGÓGUSKÉPZÉSI ALBIZOTTSÁG

ÁLLÁSFOGLALÁSA

A BOLOGNA-RENDSZERŰ TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TANÁRKÉPZÉST ÉRINTŐ ÉSZREVÉTELEKRŐL

A testület 2010. március 3-i ülésén megtárgyalta a **természettudományos tanárképzés** helyzetével kapcsolatos – a Felsőoktatás és Tudományos Szakállamtitkárság által véleményezésre megküldött – nyilatkozatokat és emlékeztetőket, amelyek különböző hangsúllyal és tónusban arra hívnak fel, hogy a válságos helyzetben lévő természettudományos tanárképzés túlélése és fellendítése érdekében célszerű lenne gyors, radikális intézkedésekkel a pedagógusképzésnek ezt a területét elkülöníteni, és kivonni a bolognai (többsiklusú) rendszerből.

A testület egyetért azzal, hogy a természettudományos tanárok képzése **kritikus helyzetben** van, kitüntetett figyelmet és koncentrált erőfeszítést igényel, még akkor is, ha magukban a közoktatási intézményekben van egy jelentős szunnyadó természettudományos kapacitás, és az ez irányú tanárszükséglet mértékét és változásait további gondos vizsgálatoknak kell felderíteniük. A természettudományok iránti érdeklődés ellentmondásossága a társadalomban, a tőlük való elfordulás a közoktatásban, a természettudományos felsőoktatásba jelentkezők száma és minősége kétségtelenül hosszú távú, kedvezőtlen fejlemények, amelyekkel az okokat differenciáltan vizsgálva szembe kell nézni. Az azonban **semmiképpen nem állítható**, hogy ennek az elfordulásnak és az utánpótlási nehézségeknek **a bolognai rendszerbe való belépés, az osztott képzés lenne az egyedüli vagy a legfőbb oka**. Ennek megfelelően nem indokolt egy olyan – a tapasztalatok gyűjtését mellőző, a fejlesztésre fordított anyagi és szellemi ráfordításokat elvesztegető, az újrendezéshez hosszabb időt igénylő – radikális intézkedés, amely a tanári mesterszaktól, illetve a többsiklusú bolognai rendszerből egyik napról a másikra kiemelné a természettudományos tanárképzést.

A testület teljes mértékben **egyetért és azonosulni tud a Magyar Rektori Konferencia Pedagógusképzési Bizottságának azon álláspontjával**, miszerint A) a tanárképzés tartalmának, módjának, szerkezetének alakítása során a közoktatás igényeire kitüntetett figyelmet kell fordítani, és ennek megfelelően a tanárképzés során a leendő pedagógusokat fel kell készíteni, a tanulók társadalom-kulturális összetételének alakulására, a tanulási motiváció felébresztésére, a tanári munka hatékonyságát gátló (segítő) tényezőkre. B) A bolognai reform bevezetése még nem ért egy olyan stádiumba, hogy a tanári mesterszak szerkezeti felépítésével, működésével, hatékonyságával kapcsolatos érdemi tapasztalatokról szólni lehessen, különös tekintettel arra – hogy nem utolsósorban a természettudományos területen – a hallgatók zöme az alapképzést sem fejezte be, és így a tanári mesterszakra való jelentkezés, illetőleg belépés e tekintetben sem tekinthető az elemzés alapjául szolgáló tapasztalatnak. C) Az alapképzési szakok KKK-inak felülvizsgálatára – az első évek eltelte után – megérett az idő. A természettudományos alapképzési szakok esetében a pedagógusképzés nézőpontjából kitüntetett figyelmet érdemel a szaktárgyi megfelelés, az, hogy a tanári mesterképzés megalapozását mennyiben szolgálják és segítik az alapképzés követelményei és gyakorlata. Mindemellett az MRK illetékes bizottságának azon állásfoglalásával is egyetért a testület, hogy D) a természettudományos területre irányuló érdeklődést élénkíteni kell, a teljesítménykövetelmények szigorú megőrzésével a hallgatók elköteleződését a képzési terület mellett

általában, és a tanárképzés irányába különösképpen ösztöndíjjal is lehet honorálni. A felmerült kritikákkal és az MRK bizottság véleményével egybecseng a testület azon meggyőződése, hogy E) magának a tanári pályának az átláthatósága, társadalmi és anyagi vonatkozásban egyaránt szükséges presztízse az, ami az utánpótlás biztosítását hosszabb távon garantálja.

A Pedagógusképzési Albizottság ezen egyetértésén túlmenően **a maga részéről kiemelte**, hogy

- a pedagógusképzés társadalmi-nemzeti jelentősége vitathatatlan, ennek tudatában kell ezt a lehető legnagyobb tárgyyszerűséggel, politikai elfogultság nélkül, kifejezetten **szakmai kérdéskörként** kezelni.

- Különbséget kell tenni a Bolognában indult folyamat, az európai irányvétel és a reformok hazai lépései és konkrét tapasztalatai között. Ugyanakkor számot kell vetni azzal, hogy a **többciklusú képzés tudatos térhódítása Európa-szerte előrehaladt**, és a pedagógusképzés alakításának is meghatározó tendenciája.

- A hazai reformok keretében kialakított **alapképzés diszfunkcionális** jellegét, ha ez kimutatható, nem lehet a tanárképzés új szisztémájából levezetni. Az alapképzés gondos vizsgálatának azonban elemzési szempontja, hogy a tanári mesterképzést jól alapozza-e meg, jól szolgálja-e. A tanárképzés irányába tájékozódó hallgatók túl korai specializálódása a bolognai elvekkel és az egységes alapképzési diploma előírásával ellenkező folyamat.

- Nincs egyértelmű, logikai értelemben meggyőző kapcsolat a természettudományi képzési terület és a tanárképzés iránti hosszútávon csökkenő érdeklődés és a többciklusú rendszer bevezetése között. Ugyanakkor a kritikai véleményekben nemegyszer **ellentmondás** feszül a **tudós-tanár eszményéhez** való kötődés és a tanárképzés iránt érdeklődőkkel, ezt a képzést választó hallgatókkal kapcsolatos **csökkentett igények és teljesítmény-engedmények** között.

- A természettudományos képzési terület rangos kutató és oktató képviselői a reformokkal szembeni bírálatukban rendre mind olyan javaslatokkal álltak és állnak elő, amelyek a '60-as, '70-es évek tanárképzési gyakorlatához térnek vissza. Egyetlen olyan javaslat nem született, amely nem ebbe vagy ebbe az irányba mutatna. Ez a **múltidézés a közoktatás és felsőoktatás gyökeresen megváltozott körülményei között** nem ígér konstruktív és hatékony megoldásokat. Mindezen túl a természettudományos érdeklődés csökkenéséből alighanem kivonhatatlan az e téren működő tanárok pedagógiai hatékonyságának szerepe, ami önmagában indokolná az e hatékonyság növelésére irányuló erőfeszítéseket.

- A tanári mesterszak egysége teremti meg annak az alapját, hogy a közoktatás és hallgatók igényeinek megfelelően egyszerre legyen **szabályzott és flexibilis** a felkészítés rendszere, beleértve a tanárszakon kulcsfontosságú gyakorlatok megszervezését is. A kezdeti tapasztalatok szerint is ennek elengedhetetlen előfeltétele, hogy a törvényi előírásoknak megfelelően legyen a pedagógusképzésnek szervezetenként kiemelt és hatékonyan működő intézményi felelőse. A természettudományos tanárképzés dezintegrálása – nemzetközi viszonylatban is egyedülálló külön szabályozása – ezt a rendszerszerűséget és flexibilitást felszámolná.

- A tanárképzés többciklusú rendjének rugalmasságához hozzátartozik, hogy hallgatói, intézményi vagy közoktatási igények – majd tapasztalható – jelentkezése esetén az **„egy- és háromnegyed szakos”** felkészítés teljes szimmetriájának az útját is lehet keresni, és szükség szerint ilyen megoldást is lehet találni.

Mindezek alapján a többciklusú képzésből való kiemelés és a természettudományos szakképzettségek elkülönítése helyett a testület **a) a hosszútávú tendenciák elemzését és a rendszeres tapasztalatgyűjtést javasolja, b) a nemzetközi fejlesztési tendenciák nyomon követését, és az európai tapasztalatcserében való aktív részvételt szorgalmazza, c) szükség**

szerint a többciklusú képzés keretei között támogatja a korrekciókat és fejlesztéseket mind az alapképzés immár kiépült rendszerében, mind a tanári mesterképzés bevezetése alatt álló és a gyakorlatban formálódó rendjében és tartalmában.

Budapest, 2010. március 11.

Prof. Dr. Hunyady György
az MTA rendes tagja
a testület elnöke